

میلعلو وه

یہا سی لول وقت یجدت یفیک

یہا عایلووا و ہمننا زا ضراعتہ تارابعہ رودصہ جو و
5 ہسلج 1417 لاسد ہینش جنپ ی ہیش

تاناہد

ی نارہط ی نیسدن سحمدحم دسد جاد اللہ تہیا
ہر سد اللہ س دق

مِجْرَلَا نِاطِيشْلا نِمَ لِلَّهِ ذُو عَا
 مِجْرَلَا نِ مَحْرَلَا اللّٰه مَسْبِ
 اَبِيْنْدَ وَ اِنْدِيْسَ اِلْعُمْلَاسْلا وَ قَلْاَصْلا وَ نِ مِلْعَا لِبَرِّ لِهِّ دَمَحْلا
 دِمْحُمَّ اِلْفَطْصُمْلَا مِسَاقْلا اِلْيَا
 نِ مِرْمَرَكْمْلا نِ مِوَصْعَمْلَا نِ پِرْهَاطْلا نِ بِيْبِطْلا اِلْيَا اِلْعَوَ
 نِ يْدْلا مَوِيْ اِلْيَا نِ لَا نِ لَا نِ مِ نِ يَعْمَجَا مِهْنَادْعا اِلْعَوَ نَعْلَلا وَ

س یلبا هب ی هلا ایلوا ی دیحوت هاگن

؟تسا ناطیش هب یزاینه هچ، میراد ار سفن نیا هک اما آقا: ذیملت

روطچ نائلاد»: دندرک لؤس [یلمأ] هزازن سد ی آقا زا (ی نارهط هملع) آقا معفد کی: داتسا
 میراد ی نید هن، درید دزد هک میراد ی لوپ هن: ی لعا و بوخ ی لیخ، آقا اتسا بوخی لیخ: «تفگ؟» اتسا
 «! دریب ناطیش»

تدارا! دریب ناطیش هک مرادن ی نید منیبی م، منکی م هاگن هک مدوخ هب ن م! [میروطن یا] همه ام ادج
 ناطیش لاصا»: تفگی م ناشیا. تشاد یرگید ماقم کی داد ی آقا اما! اتسا رتشیب همه زا ناطیش هب ام
 ی کی ار یراصنا اللهدبع هجاوخ تاجانم نیا ی تقو «!؟ دنک هجوت ناطیش هب دیایب مدأ تسین فید!؟» تسیک
 ی ضار ار ناطیش و ی ضاراند دوخ زا ار وت ای هلا»: دیسر ی تارابع نینچ هب، دناوخی م ناشیا روضرد
 زا ار و اناسنا هک تسیک ناطیش»: دندومرف و دمآی مذ ناششوخ تارابع نیا زا ناشیا «. ماهدنادرگ
 «. دشاب هتشاد هجوت ناطیش هب دیابن [لاصا]!؟ دنک ی ضار ش دوخ

دوشی م ش دوخ، ناطیش هب هجوت نیمه. دنک هجوت ناطیش هب دیابن لاصا فراء و دحوم کی ی نعید
 میناوتی مذ!؟ تسین ای تسه: تسادخ رهظم زا ی کی م ه ناطیش بخ. رگید اتسا کرش نیا! کرش
 ناطیش م، تسادخ رهظم لیئر بجمه: دنتسه دنوادخ رهظم همه. تسه مپیوگب دیاب: رگید تسین مپیوگب
 ، دراد دوجو رگا: تسین چراخ [لحاد ود] نیا زا؛ درادن ای دراد دوجو ای ناطیش. تسادخ رهظم م ه و
 !تسا نیا ی لیخ! اتسا رادت ناما ردقن آ، نیا و ونشفر حر و مأم نیا!؟ اتسا هدر و آجک زا ار ش دوجو
 هبات ه دش»: تفگ [ترضد]. ایرکز دیاشد ای میهاربا ترضد غارس دمأ [ناطیش]: «دیایب تشوخ ن م ز لحاد
 هب هتفری م، هدوب معفد کی مام ود، هدوب معفد کی ی هام هکنیا لثم). دنکی م تسرد ی اهز مشوخ ی لیخ
 مشوخ وت زا هدرخکی ن م هک اتسا عقوم ن آ، یروخی م ار ش آ ن آ ی تقو وت (تسا هدری مرسد شردام
 دهع ن م ایادخ»: تفگ و داد ناکت یرسد [ترضد] «! مرادن تسد زا ی شوخ ل د تاقوا ایقب لا و دیای م
 ی سک هب رگید مدرک دهع ن م ایادخ»: تفگ م ناطیش «. مروخ ش آ ن آ زا رگید، ماهدنز ی تقو ات هک مدرک
 1 «! منکذ تحیصن

دشاب هتشاد قنور دیاب ش راک! دوشی م داسک ش راک؛ رگید دنک تحیصن دیایب ناطیش دوشی مذ بخ
 دوخ زا ار ناطیش ن م»: دیوگب دیابن هک فراء کی. تسادخ رهظم زا ی کی م ناطیش [نیاربانیا]

1: 340 ص (ی سوط) ی لاما .

«... عن جعفر بن محمد عن آبائه عليهم السلام: ... : [س یلبا] لاق: “طَقَّ عَاسِي يَد تَرْفَظْ لَهْفُ”؛ مِلْسَلَا هِلْعَا اِلْيَحِيْلَ لَاقْ
 كَعْنَمِيْفَ تَمَشْبَ وَ تَلْكَأ تَرْطَفَا اِدَافَ، لَوْكَأ لَجْر تَنَا”؛ لَاقْ: “؟” هِ اَمْفُ”؛ اِلْيَحِيْلَ لَاقْ، “يُنْجَعَتُ لَهْصَدُ كَيْفَ نَكَلْ وَ اِلَا”
 اِلْيَحِيْلَ نِمَ عِبْشَا لَ اِلْيَا اِدْهَعَا اللّٰه اِلْيَطْعَا اِلْيَا نَافُ”؛ مِلْسَلَا هِلْعَا اِلْيَحِيْلَ لَاقْ، “لِ يَلْاَبْ كَمَايِقَ وَ كِتْلَاصَ ضَعْبِ نِمَ كَلْذُ
 ”. “كَلْذُ دَعْبِ هِلْعَا نَاعِ اَمْفَ جَرْخُ مَثْ. هَاقْلا اِلْيَا تَدَامِلْسُمُ حُصْنَا لَ اِلْيَا اِدْهَعَا اللّٰه اِلْيَطْعَا اَنَا وَ ”؛ س يلبا هلا لاق، “هاقلا

تسا رهاظم و ل یاسو زا ی کی مه ناطیش!؟ تسیک ناطیش «دوشخاند دوز زا ار وت، ماهرک ی ضار
یم هک ناگرزب ی اهت رابع نیا هب ناشیا اذل. دنک ساسحا [ار ی زیچ] دیابذ وا زا ریغ فراء لاصا
!دندوب بیجعی لیخ دادح ی اقا. دندرکی مذ دیبأت، دندیسر

زا رایتخا بلسر گید نیا، «دارفا دوجو رشارشردب دشاب هتشداد هطلس» :دومرفی مه هک اجنآ :ذیملت
دنکی ماعطه!؟ دنکی مذس یلدت ناطیش ار اهنآ، دناه دیسر نل امک هب هک ی دارفا رگم. دوشی م اهنآ
تسا علاطای انعمه ب [مکلج]؛ دهد ریغت ار لامعا هک درادن هطلس [ناطیش] :داتسا
دهدی م رارقش دوز دارم قفورب ار روما، دشاب هتشداد علاطای تقو :ذیملت

ناسنا رایتخا و ادخ تردق قبط روما. تسین وا تسد!؟ دهدب رارق هک تسوا تسد رگم :داتسا
رب وا هتبلا!؟ تسیک ناطیش؛ ددرگی مرپ ادخ هب مه رایتخا همتاخ، تسا رایتخا ی اراد ناسنا رگا. تسا
... و دزد، و گغورد، و روقر عن آ غارس، رهاظ هبتر مرد. درادی ماع عطاحا ناسنا بتارم و ملاوع همه
تایاسفد و رهاظت و معمئد و ایر و قافذ :دوری م [رت] ولج نطاب هبتر مرد. رهاظ هبتر مرد نیا؛ دوری م
رد، کلال اثما و تاروطخرد، عافخ هبتر مرد، رس هبتر مرد! اورب لاپ و ریگب روطن یمه مه ار نیا
دراد ناسنا ربی ماع عطاحا وا اهنیا مامت

لائم، نیا ی ازا رد؛ دراد هطلس نینچ ناسنا رب و مداد ناطیش هب ار ی اطاحا نینچ ادخ :ذیملت
!؟ [درادن دوجو، دشابی لداعت] عون کی هجیتت رد و دنکی ی یاهراک نینچ مه وا هک [دتسرفب] ی کلم
ی فاک رد ی بیجعی لیخ تاپاور. میراد ی نامحر ی اوق و تسا براضت م لاء، م لاء نآ هتبلا :داتسا
ی ناحور لاد کی هبتر مکدی و هتسشن ناسنا [لائم] ¹. لقع دوج، ناطیش دوج، نامحر دوج :تسه
دوج اجنآ رد؛ دوشی م ردکم و دوری م ی یاج هب دعب. دناه م لقع دوج اجنیا رد؛ دوشی م ادیب ش یارب
زا دامتسا اب ارش دوز هار دیاب ناسنا، مداصت و براضت و وربوایی لاد نیمه رد اماناد. دنتسه ناطیش
دورب ولج و دنک باختنا ادخ

2. ... :ذیملت

4. «هیدین نید ن م تیفعم هل»؛ دنتسه ³ «ار مآ تریدملا» هکلام :داتسا

تسا نورید «ار مآ تریدملا» ریبدت تحت زا ناطیش دوز :ذیملت

هبی هاوخی م تفوکی، ی نکی م رانگاو ادخ هب ار راک تفوکی!؟ ی یوگی م ار ناطیش امش :داتسا
و تسه و ا طقف؛ تسین تحب ی اجر گید نیا، ی نکی م رانگاو ادخ هب ار راک رگا. ی زانید ناطیش ن درگ
دیبای م امش رگا. تسوا هدارا رهاظ زا یرهاظ مه ناسنا. تسین حرطم اجنیا مه ناسنا تقون آ؛ سب
رایتخا امش هجره. تسا ءاوسلا ی لع ناطیش ریغ و ناطیش رگید تقون آ، راک و لمع و رایتخا غارس
6. ... ⁵ «مگندیز لا م ترکش نئل» :دوشی م نامه، دینک

تاتکم اب نآ تبسن و راگدروپ تاذ دیحوت هرابرد ی تحب

رکف هجره ن م. تسا ضرور عد هطساو طقف و تسادخ تیلو هذندن اشذ طقف؛ تسا هنیآ :ذیملت
دیبا مرفی م هچ امش منیب م تساوخی م. دیای منرد تسرد ناشیا فرحنیا منیبی م، منکی م

1. 21. ص 1، ج، ی فاک.

2 (ق قحم). تسا مهیم توص تمسق نیا رد.

3. 147: ص 5، ج، ی سانش ماما. 5 میا (79) تا عزان.

«دنکی م روما ریبدت هک ی ناگتشر ف هب دنگوس»

4. 411: ص 2، ج، ن آرقه توکلم روز. 11 میا (13) دعر.

«دنتسه و ارست شپرد و وایور شپرد ی امدنکل ابند و مدنکی ی ناگتشر ف وایارب»

5. 171: ص 3، ج، ن آرقه توکلم روز. 7 میا (14) میهاریا.

«منکی م دایز امش رد ار متمعن م دیبا رب س پس و رکش ماقم رد رگا ادخ هب دنگوس و»

6 (ق قحم). تسا هشد عطقه توص تمسق نیا رد.

؟تسیچ امش رذن :داتسا

میوشد لثاق تینیع [رگا] نوچ؛ تو بژد هطساو هنو منیبی م ضرور ارد هطساو هنو دندب: مود ذیملت
دناه درک در مه ار عبتلاب و هلاصلاب ناشیا نوچ. تسین حرطم ی ا هطساو رگید، ادخ و ادخ ی لو نیب
هکلب؛ تسین لاثم با و ش تا باب از ا هطساو هکلب «تسا تو بژد هطساو نام ه عبتلاب و هلاصلاب»: تفک
دراد تینارم تیلو و هبتسند و تسا هنیآ باب از ا

! [ی تسهل لثاق نیا ه] هک ی ا هدیسر دوجو تدحو هب امش: ل و ا ذیملت

رگید، میوشد تینیع هب لثاق رگا. دندومرف ناشیا هب اتک رد اقا؛ م م هفی من لاصا نم هن: مود ذیملت
تسه تینینثا هطساو رد؛ درادنم هطساو
؟دنکی م حرطم ار هنیآ ثحب ناشیا تقون ا: داتسا
هلب: مود ذیملت

و ا نیع ار هنیآ ام رگا؛ تسهل کشم هئسم نیا رد؟ تسیچ هنیآ هک درکل او سد ناشیا زا دیاب: داتسا
ناشیا بالطم، هبجراخی ئارم لثم مینادب ی للاقنسلاب دوجو رگا. تسین ضرور ارد هطساو رگید، مینادب
تسا حیحص

؟ [دوشی م روطنیا] میوشد تینینثا نام هب لثاق رگا ی نع: مود ذیملت

هلب: داتسا

؛ فرطنیا دیای می هاگ، تسا ی کیکشتی هاگ. تسا راسی و نیم روطنیم ناشیانیم ناشیا: ذیملت
دورب ولج دوجو تدحو ساسا رب اید دورب ولج کیکشت [س ساسا رب] اید هشیمه دناوتب هک [درادن] ی تباث زیچ
دراد راسی و نیم و ا هک منکی م ساسا روطنیا نم

هلب: داتسا

؟ دش هچ هنیآ هجیتت هز خلااب: مود ذیملت

رد غارچ رون هک هبجراخی ئارم لثم؛ تسا حیحص ناشیا بالطم، مینادب لقتسم ار هنیآ رگا: داتسا
نیع ار هنیآ ام رگا ی لو. رگید نام هب رونس اکعنا ی ا رب دوشی م رهظم ن ا، دعب و دوشی م س کعنه هنیآ
دوشی م «وا» هنیآ مه. دوری م نیب از ا مه ضرور ارد هطساو رگید سپ، مینادب و ا هلزاند دوجو هکلب، ادخ
درادن ی ضرور ارد رگید سپ. دوشی م «وا» ن ا رد س کعنه رونم ه و

؟ دوشی م بلسر رگید تینیع ن ا بخ: ذیملت

کی ش ا همزلا ی نع؛ تسا مزلا للاقنسلاب دوجو ضرور ارد هطساو رد. رگید تسین نیع: داتسا
روهظ رگید ی ا ج رد ن ا هطساو هب و دنکی م هضا فای تلغ کی عوضوم ن ا رد دعب. تسا لقتسم دوجو
هنیآ. دنال قنسم دوجو ود تسه ام رس ی لا ا ب رد هک ی غارچ اب تسه اجنیا رد هک ی ا هنیآ ن لا. دنکی م ادیب
نیا ضرور ارد هطساو هنیآ و دوشی م ضراع هنیآ رد غارچ رون. تسین هنیآ مه غارچ و تسین غارچ
ی م رارقه هنیآ ا ج کیرد اما. درادن رون اجنآ، هنیآ نیا لا و هک؛ دوشی م رگید نام هب ش دوخ زا رون
: رگید نام هب رون نیا ضرور ارد دوشی م هطساو هنیآ و دنکی م ادیب س اکعنا هنیآ رد غارچ رون، دند
تسا روطنیم هئسم اجنیا رد. کلذل اثما و شرف، رد، راوید هب

رد هک طسبم دوجو نام هز ا تسا ترابع هک تسین رشید تدحو کی اجنیا رد هک میتفگ رگا اما
ملاو ع همر رد ی مؤیقه اطاحا زا دوشی م ترابع راگدرو رپ تیلو سپ، تسا مدرک ادیب ی رسذت اتبعته م ه
و مدارا سفن ی نع؛ [تسا] یوناث دوجو و لوا دوجو ن ا و ذعب تیشم و مدارا ن ا سفن هک ی وحن هب دوجو
دوب دهاوخ دحاو رما، تانکم رارمتسا رد ی هلا تیشم و مدارا سفن و، تانکم عاقب رد ی هلا تیشم
تشاد دهاو خد انعم اجنیا رد رگید ضرور ع سپ

لاثم مگد [رد] نوچ. دنراد ی لظ هنجو ی ئارم هنج هک تسا نیا دننزی م لاومعم هک ی لاثم: ذیملت
ههجد نم دعب و ههجد نم برقیل اثملا و تسا

تسا تسرد دننزی م هک ی لاثم. میوگب ضرور ارد هطساو میناوتی من اجنیا رد رگید ام سپ: داتسا

یروند دوز را هنیاً نوچ: دندزب دنهاوخی م رظن نیا زا، دندزی م اجنیا رد هکی لاثم نیا. بتسا نیمه و اجنیا رد سپ. دنتسینل نآق ی دوجو نآ هبت بسن لاا و دنکی م س کعنه ار س مشر و نطقف باب نیا زا، درادن همه و تسوا روھظ تسوا رد هکی یرون، تسوا روھظ هنیاً سفنی نعید؛ میرادن ضرور ع رد هطساو لاصا و ا روھظ زا تسا تراپه

؟ درادن انعم رگید مه تینیع هجیتد رد سپ: ذیملت

! رگید تسا دحاو رما کی: داتسا

: ذیملت دو تایی نیست که عینیت [داشته باشند].

لومحم و عوضوم نیدنیوگی م هر خلااب. بتسا روطنیا ربیعتی نعید. بتسا نیمه م ه نیا، هلب: داتسا و نیبیتد رظن زای ند اما، بتسا لومحم نیع عوضوم هکنیا ولو، دشاب ی تیریغ دیاب اموحن کی هب ولو. دشابی توافقت دیاب مه ل امجا

ی عقاو و ی قیقد کاردا زا تسا تراپه تمکد هکنیا تهجهب. بتسا ی حضاو رما کی نیا بخ رهاظ مرد، تسا هدیسنر ن ملحرم نیا هب ی سکی تقو و¹ «ی ه امک عایشلا ی نرا امهللا»؛ بی هی ه امک عایشا مه نیهلآتمار دصد دوز هکنیا روچ. دوشی م بارطضا و دیدرت و شیوشت راجد اعبط فالنخم لئاسم و ! رگید دنتسین هک و ا زا رتلااب؛ دوبروطنیمه

ار ی نیع و ی ماع دیحوت بباتک نیا هکنیا زا لبق اقا موحرم زور کی ش پید لاسد دنچ تسه مدای ی پلایرک دمحا دیدن ابم تابتاکم] نیا نم هتبل. دندوب مدرک حرطم ار عوضوم نیا ی ا هسلج رد، دنتسینو ی م لئاسر ام هکی عقوم نامهرد. هذار ناشیا تاقیلعت [اما] مدوب هدناوخ ار [ی نایمک نیسدمحم خیش و لاثم ی لامجا کی. مدوب هدناوخ روطنیمه م ار بباتک نیا عقوم نآ! میدیمهفی مذ مه زیچچیه. میدناوخ². ... دش هفاضا نامنس ی رادقم هک دعب! میدیمهفی مذ ار اهفر دنیا هک عقوم نآ؛ دوبرو مذهب رد

زونه و میدوب هدناوخ هموظنم ناشیا ش پید عقوم نآ ام، دندرک تبحد هسلج رد اقا هک هعقد کی، دوش هجوتمه اعقاو ار لولعم و تلاء ثحب ی سکرگا اقا: «متفگ ناشیا هب؛ میدوب مدرک عورش ار راقسا ن آئد تللاج نیا و ا هیضق نینچ دوجو اب روچ. دوشی م عفرتم لکلاب ی نایمک موحرم لاکشا نیا و تلاء هیضق نیا ناشیا (دوب ی راورگزب ملاء و متسراو درم و ردقلال یلج درف رایسب ی نایمک موحرم) «بتسا روطنیمه هلسم، هلب:» دنتفگ و دندرک ی رکف ناشیا «!؟ تسا هدمهفن ار لولعم

تلاء ثحب: تسه دمحادیس اهرظن تابتا ی ارب ی فالنخم ی اهار هک مدرک ضرع ناشیا هب نم هتبل اهنیا. دوجو تفارص و دوجو ی ونعم کارتشا ثحب، دوجو تطاسب هلسم، ل عفو و موق ثحب، لولعم و ی تافص و ی لاعفا دیحوت، مینک ماگد میهاوخب ام رگا مه ص خلاای نعملاب رگید و تسا ی اهفلنخم ثحابم ی تافص ای ی لاعفا دیحوت؛ درادن انعم رگید دیحوت [ناشیا ی انیم اب] لاصا. دنکی م انعم نیمه رب تللاج همه «بتسا روطنیمه بلطم، هلب:» دندومرف ناشیا! درادن انعم رگید

خود صدر المتألهین هم وقتی بحث علیت را مطرح می کند [گیر می افتد]. بالاخره یا باید مبانی را پذیرفت یا نباید پذیرفت؛ اگر مبنا پذیرفته شود، بنا هم طبعاً باید پذیرفته شود. لذا خود ملاصدرا در بحث علیت گیر می افتد و در آنجا قائل به اتحاد عینی بین علت و معلول می شود. ولی در سایر مباحث دوباره تشویش و اضطراب در کلمات ایشان به چشم می خورد. و این هم به خاطر همین قضیه و مسئله است که این معانی ای که واقعاً در نفس راسخ باشد و انسان به آن رسیده باشد [در نفس صدر المتألهین] این طور نبوده است.

اقا هب دعب ناشیا هچرگ. دوبن [حقمه لامکان ناشیارب بلطم مه] ی یابطابط املاع منکی م ل ایخ نم ی م ی نعید. ... بتسا روطنیا هکی سکی «میتسه دوجو رد ص خشت هب لئاقام»: دندومرف [ی نارھظ املاع]

¹ 224، ص 1، ج 1، ی سانشالله هب دوش عوجر تراپه نیا عبنم زا علاطا تهج .

² (قحقم). براد ماهبا توصت مسقن یا رد .

بناوچ و تاهج دودخ زونه فرطکی زا، دنکی مزلم ار ناسنا ناهرب فرط کی زا؟ تسیچ دیناد
یم فرطن یا تاقوا ی هاگ اذل. دنکی م ریگی هارود کی ن بید ناسنا؛ تسا هدشن حقیقتن ناسنا ی ارب لاما
دنزی م فرطن آ تاقوا ی هاگ، دنز

اوتفن ناشی لوصا ی نایم فلاخرپ تسرد اجکی [ی لوصا] نایاقاً؛ [تسه م ه] رگی دارفا رد نیا
کی تقون آ! دیوگی م هچ دیمهفند م ش دودخ و هتفا ی زیچ کی ش دودخ لک رد هکتسا مولعم! دندی م
، دنکی م حقیقتن ش نهذ رد ار انیم ی تقو هکتسا ی درف زا ریغ [وا]. دریگی م هجیتن ار ش دض لاصا اج
دهدی م ن دش تاعبت ه م هب رگی هکتسا دنکی م حقیقتن ی روج

همنانامز هب تبسن ی لعف نامز رد داهتجا طیارش توافقت

اجتهاد آن موقع، بسیط بود و به این کیفیت نبود و آنها از مسئله مهم حجیت سند راحت و فارغ
بودند. این مقدار بحث مفصل حجیت خبر واحد را که ما همیشه می خوانیم، آن وقت نبود. و آن افرادی
هم که در مکتب ائمه بودند، مثل یونس بن عبدالرحمن، محمد بن ابی عمیر و امثال ذلک، سالیان سال با
ائمه محشور بودند. کسی که این مدت زیاد با یک امام باشد و مسائل اصولی را از امام علیه السلام
بلاواسطه بشنود، [نیاز به بحث حجیت سند ندارد]. و چه بسا خیلی از اینها را، اصلاً نقل نکرده اند؛
فرض کنید که در دلالت استصحاب یا مقدار و میزان دلالات قواعدی مثل لاضرر و امثال ذلک، اینها
اصلاً برای ما [چیزی] بیان نکرده اند. با امام نشسته و یک ساعت هم صحبت کرده است؛ همه [بحث]
این یک ساعت را که نیاورده است. [بلکه] یک کلمه یا یک روایت مختصر را بیان کرده است. اما
نحوه ورود و خروج در مطلب و استفاده از روایات را [بیان نکرده اند؛ چون] اینها خودشان پیش امام
علیه السلام بوده اند و درس می خوانده اند، نه اینکه فقط حضرت بنشینند و بگویند: «بنویسید: ... ی ف ت ا ک ز ل ا
1» «همنانامز

... دناهدر وارد تأمعبرالوصا تروصه بارسورد نیالصاد: ذیملت

باوج و ل اؤسد تایصوصخ و تایاور زا هدافتسا هؤحناما؛ دناهدرک نایب ار تایاور طقف: داتسا
ندناوخرصد اما. دروآی م طابنتسا هؤقن اسنا ی ارب هکتسا هنیئا. دنیوگی دناهدمانه هکتسا ار سلجم نامهرد
تسه هکتسا ای م لاسلا هیلع ماما اب دورب ناسنا رگم؛ دروآی من [طابنتسا هؤق] تایاور زا ی دادعت
نومضمه دعب و، دوش روجن آ رگا، دوش روجن یا رگا: دورب راجنلک، دورب نیبای، دورب لایب، دنکی تبحص
دنکی م نایب تایاور تروصه ب تیاهدرد ار ماما ملاک

م ه ن اشیات دص ای ماجنپ دیاش هنیئا نیب زا؛ میراد ی وار راز ه دنچ ام. دندوب هیقف هنیئا ه م هبتیلا
لقدت تایاور م ه ی نوکسو ی لابن یا ل ائمه ابین م؛ دنتسشن [ماما اب] دارفا ی لیخ. دندهب اوتف هکتسا دندوب ی هیقف
دمدان بدمحم، مدان ب ایرکز ل ائمه؛ دندادی م اوتف هکتسا دندوب اتدنچ هنیئا نیب رد. دندادی من اوتف اما، دناهدرک
ماگد ار ش لک رگان اسنا ن م رظنه ب. دوبن یا و ریمعی یا بدمحم، ن محرلادبع ن ب سنوی، ی قرب دلاخن ب
دسری من م ه ات ماجنپ دودح، دندوب مدرم ل اؤسد عجرم هکتسا دارفا، دنک

ن، بیب ار نیا، نیب ار تایاور؛ دناهدتشانگ ار ناشتقو اهزیچ نیب یور هکتسا دندوب ی ناسک هنیئا تقون آ
ملاسر کیل قاده هکتسا روجم هر خلا ب، تسالحم ای دجسم کی ت عامج ماما هکتسا صخش. نیب ار ن آ
هکتسا قوم ن آ. دوشی من هکتسا یروطن یمه؛ دنک عوجر [ن آ هب ات] دشاب هتشان ش اناخ رد ل ناسملا حیصوت
ار ن آ، دندیب ار نیا، دنکی سررب ار تایاور هکتسا دندوب روجم؛ دندوب موق فیراعم هنیئا و هدوب ملاسر
ی دایز رادقم هنیئا «؟ ی دید هچ؟ دش هچ؟ ی درک ل قده چوت»؛ دنورب م لاسلا هیلع ماما باحصا غارس، دندیب
دناهدرک تایاور نیمه فرصد ار ناشرمع زا

آنوقت به این کیفیت و این دقت اصلاً متداول نبوده است؛ مثلاً استصحاب اصل عدم ازلی و
نعوت ذاتی یا نعوت مفارق و امثال ذلک نبوده است. شاید اگر در تمام مدت هم یک مورد برای اینها

1. 257. ص 1، ج 1، م لاسلا م ناعد.

پیدا می‌شد، [بیانش] نمی‌کردند؛ اینها فقط همان [موارد مبتلابه را بیان می‌کردند].
؟تسا هتشداد ص قن ن اشراک اهنأ و تسا مزلا هکنیا ای هدوبن و تسین مزلا اهنیا :ذیملت
هن :داتسا

تسا هدوبن اشدهذ رد یزاکتر ا روطه مپیوگ میناوتی م ای :ذیملت
دنتشاد طیبسب ی لیخ روطه اهنیا هک مپیوگ میناوتی م :داتسا

ذیملت در بحث امروز صبح، مسئله خطاب با این دقت و کنکاش، لزومی داشته است؟ یا وقتی
خطاب می‌آمده، [چون] همه می‌فهمیدند که خطاب برای مخاطبین و برای همه است، دیگر دقت زائد
[لازم نبوده است].

تعبیرش حور ابی لوصا ت ایرظن زا ی خرب ت فلامخ

داتسا ببینید! می‌گویند: «یک دیوانه یک سنگ درون چاه می‌اندازد، ده تا عاقل نمی‌توانند آن را
در بیابورند!» اینها همه‌اش برای همین است دیگر. اما همان‌هایی که این مطالب را مطرح می‌کردند و
آن قدر همه را به درسر می‌انداختند، واقعاً بینی و بین‌الله از آنها بپرسید: اگر اصلاً قاعده اشتراک هم
نداشتیم [چه کار می‌کردید]؟ آخر تو این وسط چه کاره‌ای؟! خدا از تو تکلیف می‌خواهد یا نمی‌خواهد؟!
واقعاً خنده‌دار است! قسمت اعظم و عمده این مسائل و مطالب ما به‌خاطر سخنان بیهوده‌ای است که
[گفته‌اند].

نار هط هب میتشاد ی سکا ت اب هیل ع الله ن اوضر اقا موحرم اب ام هک دوبن اضمر مام هکنیا لثم تقوکی
نایاقاً هکنیا! ش اداقاً:» درک ل اوس هعدک ی دعب .دوب اجنأ مه (ی اعد محمد یس اقا) ن امیومع ن ا . میتفری م
؟[تسا تسرد] تسا ل طاب زامن لا و دوش تیاکد دصق دیاب! «ن یعتسنن اک ایاو دبعن گایا» رد هک دنیوگی م
؛تسا لیحتسم ام رد تناعتسا و تیدوبع رد رصو ،دنکی م رصو ربت لاد «دبعن گایا» هکنیا ت هجهر
همه ام! ادخ زا ریغ مپیوگی م تناعتسا همه زا ام .دراد مهنا و نار بمایی و ایلوا هب ص اصنخا طقه نیا
دصق! دوش تیاکد دصق دیاب اجنیا رد هک دنیا مرفی م نایاقاً ن یاربانب! ادخ زا ریغ مینکی م تدابع ار
روطنیا هک دنامدومرف ام هب .تسا هدمأ میاً روطنیا ،هدش ل زان هروس روطنیا ،هلذب» [بی‌نعی تیاکد
«!تسا نایاقاً ی راکیب زا نیا»: دنتفگ [ی نار هط هملع] اقا «!نیمه». میناوخب

!میناوخب] تیاکد [دصق] هب طقف ،میمهفند زیچیه لاصا! میرانگب رانک ار ن ارق مامت ی نعینیا
،مینک ربت ار ی ناعم هن ،میمهفب هن ،دوشن امرسد ی زیچ ام هن ؛میناوخی م مه ام ،دناهتفگ ربمغیب هب» [ی نعین
«!میناوخی م مه ام ،تسا هداوخی م [ن ارق] و ا [ن وچ]! چیه ؛مینک ققحتم نامدوخ رد ار ی ناعم نیا هن
،دینک رکف امش لاد! [تسا ماتوک] ردقنیا ناشلقع ی نعین! الله عاشام!؟ درک ی قرف هچ همانزور اب نیا بخ
زدانای م گنس کی هتاوید کی! درانگی م راکرس ار مدرم ردقچ اشنا دصق ای تیاکد دصق هیضق نیمه
!نک تخب ن ا هب عجار و ابید لاد! دزیری م مه هب ار همه و ش ا نیا رد

² «**قَلْ هَسَدٌ قَحْمَسٌ مَّعْبَرٌ شَدُّیْ اَعْتَبُ**»: تسا لهسر رب نید ی انبم و عرش ی انبم ی لک روطه اذل
ی زیچ اهنتم .تسا هدمأ ی فرع تازاکتر ا نامهر رب هقل ناسم و ایاضق نیا ی نعین؛ تسا لهسر رب لاصا نیا
قوفام هبترم ضقانه ،نودام هبترم ی نعین؛ تسا ی بتارم ی اراد عرش دوخ هک میلئاق ام هکنیا تسه هک
تسیند

هک دنکی م جانتتسا ار ی لناسم ،دشاب هتشداد تقد و تَدِدْ ش رکف و دشاب هقیفأ اعقاو ی صخش رگا
لثم ؛دنزب رانک ی روطه مکنیا هن .دشاب عرش ی اتسار و قیرط رد هکلب ؛دشابن عرش حور اب فلامخ

¹ 162:ص ،درج حور 5. میاً (1) محتاف

«مبلمی م تناعتسا و ترا و منکی م تدابع ار و تطفق ن م»

² 226:ص ،7ج ،لوقعا فحت

212:ص ،6ج ،ی سانشما

«تخینار بی لوانتلال هس و ناسا تعبیرش غیلبت رب ارم دنوادخ»

ار نآ! [تسا هدروآ] ش بساکم رد هیشاد رد ینایمک نیسدمحم خیشد یاقآ هک یبیر غبیجء یاهزیچ نآ!؟ متفرگ رظن رد عبید رد!؟ متفرگ رظن رد عراشد لاصا ار اهزیچ نیا رخآ!؟ تسا روطج هک دیاهدید انعم نیا، دننکی م مضواعم مهابی تقو هچد ات ود!؟ تسیچ مدر کریرقت ناشیا هک ار عاقیا و دقع یانعم تسا عرش ریسم زان دشج راخ اهزیچ نیا یلک روطهب! رگید دنمهفی م ار تایصوصذ و رد اما؛ دزاندیب راک هب ار شرکف دیاب اجنآ. دنک تقد یداقتعا بلاطم و لئاسم رد دیاب ناسنا تعیرش نآ زا هک دشاب هتشاد قیقحت و لمأ دیاب ی دودرد، تسا کلذل اثما و هقف هب طوبرم هک ی بلاطم تسا داضت رد انبم نآ اب اجنیا رد رگید تقونآ. دوشن ج راخ هلسد و محمس

؟دندوب رتکیدزن [ملاسا ی نام هب] دیفم خیش و قودص خیشل ثم همئا نارود زا دعب یاهقف: ذیملت
دندوب رتکیدزن اهینیا، هلب: داتسا

؟دنتشاد هک ی رصتخمل و صا کی نام هب: ذیملت

نیمه اهینیا. رگید تسا قودص ییاوتف باتک، [هیقلا] رضحیلا نم نیمه. تسا تسرد، هلب: داتسا
دندادی م اوتف م ش نومضم هب و دنتفرگی م ار تایاور

قودص خیشد ی رگف بتکم هرابرد ی ثحب

...دننکی م قرف لاحل ثم نویرابخا نیا ابوا، تسا یرابخا قودص دنیوگی م هکنیا تقونآ: ذیملت
تسیند یرابخا قودص: داتسا

دنیوگی م نویرابخا لاسیئر و ا هبرخآ: ذیملت

داتسا این حرفها چیست؟! محدث با اخباری دو تاست. آن کسی اتکال بر روایات می کند [روشش با اخباری تفاوت می کند]. کجا اخباریین مثل صدوق عمل می کنند؟! کجا اخباریین به این قواعد تعادل و تراجیح عمل می کنند؟! کجا اینها روایات ضعاف را کنار می گذارند؟! اینها همه را در دیگ می ریزند! آن اخباریین این جور نیستند.

ذیملت ثمره فقهی شان هم این است که آنها در راستای همین خط، معتقد به سهوالتبی می شوند؛ چون به هر خبری عمل می کنند؛ متناقضین هم [همین طور]. ایشان هم همین طور دیگر. اصلاً ایشان در همین زمینه کتابی نوشته اند.

ن کمه ی لو. تسا هداد ار ش باوج ی بنلاوهسد هیضق رد مه دیفم خیشد و مدوب هیضق نیا رد، هلب: داتسا
ن لا. دراندی طبر تایاور هب؛ دشاب مه هیضق نیا هبل نآق هکلب، دشاب یرابخا اهنت هذص خشد کی تسا
ر بمغیبه طوبرم هک ی تمصع نآ: دنیوگی م مدع کی؛ دندراد رارق لباقم تهجد ود رد هک دنتسه ی ضعب
ی تح². «تسیند مز لا رگید لئاسم رد اما؛ تسا ی حو غلابا و ی حو لوبق و ی حو ی قلت رد تمصع، تسا
تبیترت و تیاده هب نآ هکنیا رطاخه؛ دشاب هتشاد ار ش دوخ نامز مولع ر بمغیبه تسیند مز لا»: دنیوگی م
³ «دراندی طبر مدرم مثلاً پیغمبر مکانیک اتومبیل باشد، پیغمبر زارع باشد و در زراعت بخواهد نظر
بدهد؛ نه [لازم نیست]. آنچه مربوط به پیغمبر است این است که آن مسائل تربیتی و آنچه به سعادت و
فلاح و شقاوت و فساد آنها مربوط است، آن را برای مردم بیان کند؛ البته در این قسمت باید معصوم
باشد. اما در سایر مسائل [لازم نیست]. و امروزی ها اصلاً خیلی دارند به [سمت] این مسئله می آیند.

؟تسیند نیملکت م رظن نیا: ذیملت

داتسا بله، از متکلمین است. و به طور کلی این موجی که اول در مصر آمد، بعد در ایران آمد [همین است]. و خیلی از این امروزی ها قائل و معتقد به این هستند دیگر. مسئله از اینجا نشأت می گیرد و می گویند که هر پیغمبری نهایتاً بر علوم زمان خودش اطلاع داشته باشد؛ دیگر به مابعد کاری ندارد!

¹ عبید ثحب، 1 ج، (ی ناهفصا) بساکملا باتک هیشاد
201.2 ص، ملاسلایا موی؛ 358 ص، فقاوملا
202.3 ص، ملاسلایا موی؛ 208 ص، 7 ج، ن آرق مایب

بنابراین ما در ظرفی هستیم که ممکن است آنها مطلع نباشند. پس حکم ما با حکم سابقین تفاوت پیدا می‌کند. اینها در این وادی هستند؛ اصلاً کاری به روایت ندارند.

در قبالتش این نظریه هست که وقتی برای یک شخص عصمت پیدا می‌شود، بر نفس‌الامر اطلاع [پیدا می‌کند]. نفس‌الامر که دیگر مقول به تشکیک نیست. وقتی یک شخص معصوم می‌شود و به تمام آن واقع می‌رسد، دیگر به کل قضایا [مثل] مکانیکی و... اطلاع دارد. البته ادراک و عدم ادراک، مسئله دیگری است، ولی اطلاع [ثابت] است. درست مثل آنکه حضرت به فضا گفتند: «برو از آن بچه پنج‌ساله هم بپرس که این کیمیا چطور است!» امام حسین همان موقع گفت: «اگر این‌طور می‌کردی، طلایت بهتر از آب درمی‌آمد.» در اینجا این مسئله به جهت اطلاع بر نفس‌الامر و واقعیت است و در اولیا مسئله به همین کیفیت است.¹

نیوکت قیاقدر برفارشا زای شان، هی‌هلائی لو تاپرظن

ع‌لطم رگا! دشابن ع‌لطم و اس‌فذر ب درادن نا‌کما، دنکی م‌ت‌بیرت ار درگاشد کی‌هک ی‌دانسا و هی‌لو نا‌کما م‌کنیا ای! دشدهاوخ م‌کلهم راجد و دوددهاوخ ی‌صقان و ماخت‌بیرت، ت‌بیرت‌نیا ی‌ل‌کروطه ب، دشابن ی‌م‌ی‌علاطای ب‌راهظا تقو کی‌لااد. دنکی علاطای ب‌راهظا و دشابن علاطای ب‌واق‌حلا و قباسر ب‌درادن ب‌دهاوخ ب‌رگا اما. دشاب [ن‌ب‌نچ] م‌ه م‌لاسله‌ی‌ع‌ماما ت‌سا ن‌کمم و ت‌سا رهاظ م‌کد باب‌زا ن‌یا و دنک دراد ت‌افانم هیضق‌نیا ای‌لاصا ن‌یا؛ دشابن ع‌لطم دناوتی‌من، دنک ع‌وجر ش‌دوخ‌ن‌طاب.

هی‌هلا ل‌ماکی لو ع‌ار آل‌دبت ل‌یلد

هی‌لو و ه‌دیسر م‌مات‌ت‌یلو م‌قامه ب‌هک ی‌صخش ی‌ار ب‌ی‌ل‌کروطه ب‌هک م‌بیوگ ب‌میناوتی‌م‌ام ن‌یارانب هار ن‌یا رهاظ ب‌سده ب‌آدم‌دهاوخ ی‌م‌ش‌لد ش‌دوخ رگا [اما]. درادن م‌رگید ل‌اصا م‌ابنشا، ت‌سا «م‌مات م‌کنیا اما؛ ت‌سا م‌تساوخ ش‌دوخ و ا، دهد م‌اجنا ار راک‌ن‌آ و ددرگرب ش‌یار ز‌آ ا‌دعب و دریگب ش‌ی‌پ‌رد ار ت‌سین ی‌اه‌لئسم ن‌ب‌نچ، دوش ادیبی‌ی‌ار ل‌دبت ا‌عقاو و ا ی‌ار ب‌دعب و دشاب م‌دش م‌ابنشا راجد هیضق‌نیا رد ا‌عقاو ن‌اشیا [رم‌ع] رخاوار د: دنکی م‌ل‌قت [ی‌نار‌هط م‌م‌لاع] ا‌قا م‌وحر م‌زا ار ی‌بلطم اجنیا رد ی‌ضعب ل‌بقه ب‌و دیسر پ‌د ار ی‌اه‌لئسم ره‌امش اذل؛ دوشی‌م‌ای‌ت‌سا م‌دش ادیبی‌ی‌ار ل‌دبت‌ن‌م‌ی‌ار ب‌: دندوب ه‌دومرف ز‌ا و م‌دش م‌لئسم ن‌یا م‌مز م‌نکی م‌س‌اسحا ن‌م‌ن‌لا ن‌وچ؛ م‌بیوگ م‌تساوخ ن‌م‌ه‌ار ن‌یا «دینکذ ماگذ درادن دنال‌قانه‌ی‌دارفا دارم و روظنم ب‌ت‌لالاد م‌جوچیه ب‌بلطم ن‌یا. ت‌سا م‌دش ل‌قت‌ار‌هاظ ی‌ضعب یک‌وقت شخص به مقام ولایت نرسیده است، خب بله، [واقعاً اطلاع ندارد]. انسان از اول و از شکم مادرش که [مطلع] نمی‌شود! [کم‌کم] بزرگ می‌شود. من نمی‌دانم حالا در چه سنی بوده‌اند، ولی در سابق در خیلی از اوقات نظر و فتوایشان بر یک قضیه تعلق می‌گرفت و بعد عوض می‌شد؛ من خودم بر چند موردش اطلاع دارم که نظر ایشان تغییر پیدا کرده است.

«ی‌ار ل‌دبت» ار ن‌یا م‌سا م‌یناوتی‌من‌ام رگید ت‌روص ن‌یا رد، دسر ب‌ت‌یلو م‌قامه ب‌ی‌لو کی‌رگا اما ب‌ش‌رظن ا‌دم‌عت م‌قوم ن‌آ رد؛ دوشی‌م‌ض‌وع‌ف‌رظ. م‌یرادگی م‌«ف‌رظ ل‌دبت» ار ن‌یا م‌سا م‌؛ م‌یرادگب و حذ ن‌یا ب‌رظن ن‌آ هک ت‌سا روظن‌یا، روما م‌یظنت ی‌ار ب‌ادخ ت‌ساوخ ل‌اصا و دریگی م‌قل‌عت هیضق‌نیا ی‌م‌ماجنا ی‌روط ل‌ئاسم ی‌نعی؛ دریگی م‌قل‌عت [ی‌رگید زیچ ب‌] ی‌ار و رظن، دعب‌ه‌هر ب‌رد و دوش ن‌ایب مدرک ج‌حصت ن‌لا و مدرک م‌ابنشا ف‌رظ ن‌یا رد ل‌ایق م‌کنیا م‌ن. دریگی م‌قل‌عت ف‌رظ ن‌یا ب‌ی‌ار هک دوش ف‌رظ م‌کلب، ت‌سین راک‌رد م‌ابنشا. دنک م‌عجار م‌ل‌بق رظن‌ب‌و ددرگرب م‌رابود ی‌ت‌دم ز‌ا دعب‌اسب م‌چ؛ ت‌سا ب‌جوم هک ت‌سا روما ب‌یترت و ت‌یفیک و، رهاظ ب‌ش‌دوخ‌ن‌طاب ا‌عقا س‌اسار ب‌. ت‌سا مدرک ادیبی‌ت‌واقف دسر ب‌تهج ن‌آ ب‌ت‌سا ح‌لاصه‌ی‌وحنه‌ی‌اه‌هر ب‌ره‌رد دوشی‌م‌

رگید م‌سا رد ی‌م‌سا کی‌ی‌دنبه‌تسد رد ل‌ائم؟ ت‌سین ع‌امسا ل‌دبت رطاخه‌ن‌یا: ذی‌ملت

دانتسا این مراتب، مراتب خیلی عجیب و متفاوتی است. البته اینها به تبدل اسماء مربوط می‌شود؛

¹ 126.1 ص 1 ج، راونلا قراشم

به خصوصیات زمان و مکان مربوط می‌شود؛ به همگونی و هماهنگی این با آن موقعیت مربوط می‌شود. خلاصه این جهات است که اگر ما سررشته تمام اینها را به اسماء و صفات برگردانیم، باید بگوییم که [همه به خاطر تبدیل اسماء است].

(فلاء ل یثهلوا) نیکم سینه نیمی؛ دندرکی م ثحب هک دندوب ی دارفا و نیکم م ه ق باسرد هوب اهزیچ نیاه مه مهنا دوخ نامز رد. درکی م ثحب ل ناسم نیاه مع جار، دوی یوق ملاکرد مه ی لیخ هک ار ن ای نیاش دوخت از اکثر و تایقوذ رب انب ی سکره رگید اهنتم؛ دراذق و دص هب ص اصتخا و تسا. تسا هوبذ هاهی رباخا زا قودص ی لو. دنکی م باختنا

نیمه ساسار ب [ادخ] ی لو هک دشاب روطنیا دوشی منایا، دیدومرف اقا هرابرد هک ی دروم نآ: ذیملت هک نیادرک قرف هلدانیا زاش تشادرب معلطم ترثک رثا رد رگا و دنکی م داهتجا هیرهاظ هلدانیا و ملاکها؛ دیایب شیدی آر رد لدبت هکنیا هن، دوشی م ضوع ی رهاظ

؛ دراد تلفغ تسه هچنا و رملا اسفدزا، دنکی م ضوع ار رهاظ هک هکنیا ی نعید: داتسا

؟ [دوشی معمج] روطچ نیابا ¹ «**هَرَسَ عَاقِبِ اللَّهِ** نَمِی تَفْتَسِی لَ نَمِی اِیْتَفَلَا لِحْتِ لَا» هک منک ل اؤس متساوخی م دودخ نم هک دودب ی زیچ کینیا: ذیملت

داتسا این همان است. از آن صفای سر، این راه برایش قرار داده می‌شود. او استفتاء می‌کند، ولی راه برایش این نحوه را [نشان می‌دهد]. به او می‌گویند: «برو آن کار را بکن!»
؟ تساجک هیرهاظ هلدانیا سپ، تسا نآ هیضق رگا: ذیملت

معلطم ریسم، دنکی م هک ی ناتفتسا نآ اب. دنکی منی قرف؛ تسا ی کینیا رذنطاب و رهاظ: داتسا اهباتک نیاهب [هلئسم نیاهب] مع جار» [دنیوگی م واهب]؛ دندهی م رارق اهباتک نیاهب [تمس] هب ار واهب زا دعب. دوشی م تجد واهب یارب هشد ادیب شیارب نلا هک ی اهلسم نیاهب، درک مع جار م ی تقو «! نکه مع جارم نآ هک دنیبیم» [انواخب] مه ار رگید ی اهباتک نآ: دنیوگی م واهب؛ دنکی م ادیب ریغت ریسم، تدم کینیا زا واهب [امام]! میرادی مری می روطنیمه ام [امام]. دنکی م ادیب ریغت اجنآ زا [اذل]؛ تسا نیاضقاند مابنتشا، دروای م تسدهب فرظ نیاهب ردهچره اذل! وورب² مع جارم غارسه ب روطچ هک دوشی م هلاوح اجنآ زا رگید! دهدب ی مکد دیایب ی نامز ره رد عراشه دوخ [هکنیا لثم]. تسا تسرد فرظ نیاهب رد؛ تسیند؟! رتلااب نیاهب

ی هلا ی لو اب ماسلا هیلع مامال اوقا تیجد لومشد توافت

زای هاگ هک ی اهضر اعتم تیاور نیاهب. میراد تیاور عون دنج هزور دروم رد ربمغیپ زا: ذیملت
؟ تسا لمد ل باق نیمه رب دوشی م رداص - مامال و د زا هن - مامال کینیا

داتسا روایات متعارضه را نمی‌توانیم حمل بر این جهت کنیم؛ به جهت اینکه بین امام و ولی تفاوت وجود دارد. امام نه تنها جنبه ارشاد آن زمان را دارد، بلکه جنبه ارشاد را *إلی یوم القیامة* دارد. و در اینجا بین امیر المؤمنین و امام عسکری علیهما السلام فرقی نمی‌کند. هیچ‌کدام اینها در این قضیه تفاوت ندارند؛ یعنی حجیت کلام هر کدام از اینها برای ما *علی السواء* است. هیچ‌کدام از آنها ناسخ دیگری نیست. الا اینکه نسخ به عنوان تمامیت زمان باشد؛ یعنی زمان این حکم تا اینجاست، از اینجا [به بعد دیگر نیست]. مثل اینکه وقتی ظرف برای حکم تغییر پیدا می‌کند، حکم هم عوض می‌شود؛ مثل احکامی که مربوط به غلات، خوارج، نواصب و امثال ذلک است. آن ظرف اقتضا می‌کند در یکجا حکم ارتداد و قتل باشد، در یکجا حکم به نهی باشد. این مربوط به زمان است؛ یعنی موقعیت اقتضای عدم ارتکاب اینها را دارد، به جهتی از جهات: یا به جهت غفلت آنها، یا به جهات مفسده‌ای که ممکن است بر اعمال

¹ 7: ص 3، ج 3، بحقیق تیلو. 16 ص، معیرشلا حابصم
ابو، هاهی گدولآ شولازا دوخ لباپ نطاب ای ی لاعتق دزا دنکن عاتفتسا هک ار ی سکت سینل لاح یعرشل ناسم رد نداد اوتف»
«ی هاتم باکتر ا بت رودک زا دوخ فزیکاپ سفن

² (ق قحم). تسا تسنو بباتک دارم. معینم (عجرم معمج): مع جارم.

چنین نظراتی مترتب شود.

[رارق] مکد نیا هب تبسن تیجد ماقم رد ی لو ؛ دنکی م قرفی لو کی هئئسم ابش اهئسم ماما اما ی دارفا ربی تیجد اما ؛ دنتسه و ا تیلو و تحت هکتسا ی دارفا نامه ی ارب تابتا ماقم [رد مکلپ] ؛ درادن اهنا ل ماش و امکد تقون آ ، دنیا بی و ا تیلو و تحت دنه او خب اهنا رگا . درادن ، دنتسه و ا تیلو و ا ج راخ هک هکنیا تهجهب ، دیامرفی م اری بلطم نینموملاریما ی تقوی نعید ؛ دراد میعت هئنج ماما اما . دوب دهاوخ م ماما ملاک هک دراد تیجد ام ی ارب روطن نامه ش ملاک ، دنتسه دحاو صخش م کد رد ملاسلامهیلع همنأ . مینکل مد میناوتی من تهجد نیا رب اری نیا اذل . دراد [تیجد] کلذل اثما و داوج ماما و اضر

ملاسلامهیلع ماما ی نعید ؛ تسامع ماقم هب رظان اجنأ رد نیا ، دیامرفی م اری بلطم نیا ماما ی تقو رد هک دنکی ماضنقا ، ماما عمج ماع ماقم . اری دروم صوصخ هئ ، دریگی م رظن رد اری تیعمج و عمج بلاطم نیا» : دیامرفی م کلذل اثما و سنوید اری رمعی با نیدمحم هب اری هاظ ترصد اذل . دشاب نیا بی ماقم ضقن رگید لئاسم کی هب بلاطم نیا دشاب رارق رگا . «دننک هداقتسا بلاطم نیا زان اگدنیا اتس یوید اری و تجد هکنیا اما . تسامدوب هچ نامز نآ رد هکتسا نیا رب علاطا فرص طقف ؛ درادن هدیاف هک ، دوش دوشی من هداقتسا نیا زان [تروصد نآ رد] ، دشاب لیلد

ی هلا عایلوا و همنأ زا ضراعتم تاپاور هیجوت

[زانی شان] نیا ، دشاب هئشاد ضراعتم رگیدمه اری تسان کمم و تسامضقانت م اجنیا رد هکی تاپاور نامیاقفر دواخرد نلا ام . تسامدرکل قن مابئشا و هدمیهفن ی وار دوختسا ن کمم : تسای توافقتم لئاسم هک اری نامیاقفر نیمه ام رگا ی نعید ! دندوب رتن بیبا م زاناهی وار نآ هک مسق مدج هب ! دننکی م لقن مابئشا رتشیب شلمع م هکلذل اثما و نابا و ریصبی با نآ زان بجو کی م ه زاب ، مپریگب رظن رد دنتسه هبلط مدوب [ی ماع مانگیاج ی اری] ی لیخ لاثم هک هدوبن روطنیا ، دیونئشی م هکی نابا کی لاد . . م . ه ، تسامدرک ادیب ترهش ، هدیسی م ترصد تمدخ نوچ ! دشاب

ی م فلتخم ام لضاف بلاطم نیمه هک مینیبی م ام ، دننکی م لقن بلاطم کی [ی نار هط هملع] اقا رد سد ساساری فرد کی نیا مهنتم ! تسامدزن هک فرد ات ه ، تسامدز فرد کی هک و ا ! دنونش تقون آ « . دشاب سد ساسا رب دیاب ؛ دشاب سد ساسا رب دیابن تداهش» : دنیوگی م اذل . دوشی م لقن اجنیا لاصا نم ؟ ! متفگ روطنیا ی کن م» : دنیوگی م [ی نار هط هملع] اقا « . دندومرف روطنیا اقا» : دنیوگی م و ا دنکی م [لقن اری بلاطم] دیای م دراد هکی تازاکترا و نئارق و تینهذ ساسا رب و ا « ! [دوبن] روطنیا مفرد ظاظ دروم تیصوصختسا ن کمم م هکی ، یکی نیا . دوشی م ادیب داضت و تاضقانت رگید اجنیا اذل . دشاب هئش

؟ ی وار نآ دواخ سئفنی نعید : ذیملت

اهنیا [ل اثما و] ، ش تاپصوصخ ، ی وار سئفنی ، ی وار تیعیقوم : داتسا

؟ دندرکی م فلاتخا م هدمع ملاسلامهیلع همنأ : ذیملت

« . دنامب ظوفحم امش امد ات» : دندومرفی م و مدوب هیقت هئئسم [تهجهب] ، هلب هک م نآ : داتسا

ملاسلامهیلع ماما . دیای من همنأ دروم رد [ی هلا ی لو لوق و ل عفت تیجد ن دوبن ل ماش] هئئسم نیا اما . دراد اری بتارم عیمج یاضنقا ، ماما تیعمج ماقم . دراد لومش هئنج

همیویل فاوئذ دید هزاجا نم هب هک دنکی م رارصا قداصت ترصد هب هک میراد هراز هرابرد : ذیملت اری راک نیا هک دنداد هزاجا هراز صوصخ رد ترصد ، دایز رارصا زان دعب . مناوخب رفسد اری م . تسه شطوقس رب تاپاور هکنیا اب ؛ دنکب

تسه شطوقس [هرابرد تاپاور] ، هلب : داتسا

اب هکی رفسد نآ ؛ دندوب هئشگر ب میروسد رفسد زان [ی نار هط هملع] اقا مکنکی م رکف زور کی : ذیملت دیلقت ی سک هچ زان هک دننکی م لئاسم زان ، دنیا یی م ی تقو اقر» : دندوب هدمورف . دنتشاد تاقلام داد ی اقا ی زاریش ی داهلادبع دیس اقا موحرم زان دعب هکتسا نیمه م ه لاد و دوب نیا مرظن قیاسد زان م . مینک

دشاب هدیسر تعیرش حور هب تسیاب امتد عجرم: «دندومرف دعب» ماهدرد کذ نیبعت تیعجرم هب ار ی دحا تیلو و ماقم هب و دشاب روطنیا ی عجرم رگا «دهدب اوتف اجنأ زا و دشاب مدرک کرد ار مکدرسو و هفسلفو و دشابند [ی توافقت هک دشاب] روطنیا رگا؟ تسه ل ماکئی لو نأ و ماما نیب ی توافقت هچ، دشاب هدیسر هیلک؟ تسه مه اجنیا رد، [تسه] ماسلا هیلع ماما ماکحا رد هک ی نوئشن نأ نیاربان.

تسیند یربهر ماقم رد نیا ی لو! دودب یربهر ماقم رد وا: داتسا
ارگیدتسا تعیرش ماکحا نیمه شیا ههکیشد زا یکی بخ: ذیملت

داتسا می دانم؛ اما می گویم که امام در مقام رهبری برای همه افراد بود، اما ولی الهی [فقط] در شعاع [افراد زمان خودش است]. همان طور که اگر خود آن امام هم در شعاع افراد مخصوص به خودش باشد، ممکن است همین کار را انجام بدهد.

تلاد زا ار مدافتسا نیا ی نامز رهر رد ی سکره بخ؛ دنکی م نیب ی لک ن اوذعب ار مکد تقوکی هتفگ وا هب هچنأ ایأ «!هدب ماچنا ار راک نیا وت»: دیوگی م صاخ درف کی هب تقوکی. دنکی م لیلد نیا ی اربئی لو تسا نکم ی تدلصا. تسا نیمه مه ماما وئی لو هیضق؟ تسا مدرک نیب ی لک وحنه ب ار مکد ی سکره اب؛ دشاب هتشد ی تزج ی اوتف کی و دشاب هتشد ی لک ی اوتف کی دنتسه و تیلو تحت هک ی دارفا دنکی م نیب دراد هک ی تاییصو صخر ب علاطا و س و فذ رب فارشا رب انب و ا. دنک تبحص روج کی

مکنیا هن [متبلا]؛ دندوب هداد ار نویزیولت [نتشاد] هزاجا رفن کی هب اقا موحرم دوخ تسا مدای ن م هتشد امش؛ دراندل لاکشا»: دندوب هداد [هزاجا] اقا و دودب مدرک ل اؤس و ا [هکلب]؛ دنیوگب لاجترم و ائادتبنا بتشاد همادا [ن اشرفن نیا] رخا ات مه دعب و دودب نیا فلاخر ب ناشیا رظن هکی تلاخرد «دیشاب

ار میاپ ن م»: دنتفگ ناشیا. دودب نویزیولت ش قاتا رد. دننک تا قلام ی صخش اب ات دنتفر ناشیا اجکی [لا و] تسا هدوب ناشیا بیدأت رب انب نیا «م نیشنی م اجنیا ن م؛ مرانگی مئد دشاب نویزیولت هک ی قاتا رد و هنادن امه رد هک [دناهتفر] صخش تا قلام هب ناشیا هک ماهدید دروم اهدد مدوخ مشچ ود نیمه اب هندیب تسا دارفا تبیرت رطاخ هب هک تسای یاهت بحص اهینا. دناهتفرگ مرگ مه ی لیخ؛ دودب نویزیولت قاتا می مد ار میاپ، دشاب نویزیولت هک ی قاتا رد ن م هک دناه دومرف ن ناشیا»: دیوگب ار نیمه ی سکر رگا ل ااد ض قانت «دیشاب هتشد امش؛ دراندل لاکشا» هک ی مکد ن اب ی لک مکد نیا! ی لک مکد دوشی م نیا، «مرانگ تسا طو حلم دروم تییصو صخر اجنیا رد هک ی تلاخرد! دنکی م ادیب

باوخرتسب اقا، رخاوارد»: دندرک ل قذ ناته دلاو مناخ زا، بق لاسد هس ود ار هیضق نیا: ذیملت هب هک دودب نیا ناشروتسد قباسد رد مکنأ ل ااد «دندرکی م نهی رصتخه تروصبه هلقه بیور ار ناشکشنتو هدوب روطنیا ن اترظن ل ااد اتر و طچ»: دندوب مدرک ل اؤس مناخ مکنیا لثم دعب. دشاب ربقالی ف تیم تروص مرخلأاب!؟ تسای ناسا راک داهتجا دینکی م رکف امش»: دندوب هدمورف ی زیچ نینچ [اقا موحرم] «؟ تسا ساسار ب اهینا ایأ «دنک ربیغت مرظن هک تسای نیا ی ضتقم، ل ناسم نیا و تابوتکم و تا علطم ریس نیا؟ تسا هدوب ناشدوخل ااد ربیغت نامه

هب: داتسا

تسا روطنیا شریسم لاثم هک ن طاب رب فارشا هبج نامه: ذیملت
تسا مدرکی م اضتقا موحن نیا عقوم نأ اهنتم؛ تسا هدوب ن طاب رب فارشا مه عقوم نأ: داتسا ناشیا زام تا قوا ی هاگ لاصا. دنراد فارشا ل ااد، دنتشاد ن فارشا عقوم نأ مکنیا هن. موحن نیا ل ااد! تسه ی زیچ کی نیا رد مدرکی م ساسحا ن م؛ دندرکی م ل قذ ی هیضق ناشیا دعب، میدرکی م ی تلاؤس هتشداند مه یراک و هدب شوگ و رب ار نیا ی نعید! دنادرگی مر ب ار هلتسم، میدرکی م رارصا ناشیا هب ات دعب تسیابن رگید و تسه ی یاسد کی، دیوگی م هک ی زیچ نیا رد ن لاا هک تسا هجوتم مه ش دوخ! شاب دوش یر اشفای نیا یور ی لیخ

؟دننک ل مع مکد ود ره هب دنناوتی م روطچ نیدلقم، ل مع ماقم رد تقونأ: ذیملت

داتسا نه دیگر به هر حکم در هر حالی که هست [باید عمل کنند]. مقلد که نمی تواند؛ مقلد باید

ببیند که حرف چیست.

تسه تیاور رد تَدَحْلَابِ حِجْرَتِ: ذِمَلْت

تاروهظ و تازورب نیا! تسای بیجع و ق یقد ءلئسم ی لیخ نیا اعقاو. تسه تَدَحَا، طِب: داتسا
دوشی م ادیب ت لادب تَمِيزَجِ ءامسا نیا رد روطچ [مکنیا] و هیلک ءامسا نیا، ادخ
،سوه، ئی وه زار نانهذ دسر دصد و اعقاو. دینکی م رکف ن اتدوخ اب دیراد تاقوا ی هاگ امش
ی م و دینکی م مکد عطاق س رضه ب هیضه کیه ب تبسن و دینکی م ی لای ناسفل ناسم و جاجل، دانع
ی دانع اجنأ رد زاب! دوشی م ضوع ن اترظن ی لک روطه ب، دعب ت عاسمین «دوشی م روطنیا»: دپیوگ
السا، دراد حِجْرَتِ و د نیا زاکیم ادک هر خلا اب دنکی م رکف ن اسنا مچره. دیتسن هن هذالی لای نعی: دیراد
نیا دعب ت عاسمین معفد کی، تسینی عنام و عدار چیه و هدش ادیب ن هذ ر دنیا ن لای نعی! دسری م دش هذ
ش لابند و مدرکنی ر کف لاسا! تسینی عنام و عدار چیه مهن آ و دوشی م ادیب
س اساری و دوشی م ضوع اهت یصوصخ و لاد، ت فارظ و تقد کی اب معفد کی ی لو. تسه متفرگزار
ی م ارش یاج و دیای م رگید مسق کی: دزیری م مه ب تاینهذ مامت ی لک روطه ب دش ضوع هکی لادن آ
!دریگ

«!مینک تروشم»: دنتفگ، دما ش یپ دحا گنج ی تقو: مدید ی یاج رد هک تسای بیجع ی لیخ زیچ
1 ﴿رَمَلًا آي فِ مَهْرٍ وَاثْوٍ﴾ با افراد مشورت کردند. یک عده گفتند که در مدینه بمانیم؛ [چون] به
سوراخ سُمبه ها و راه و چاه مدینه بیشتر اطلاع داریم. اینها می آیند در مدینه و نمی توانند [راهها را پیدا
کنند]. خلاصه راهها را می بندیم، این لشکر را قطعه قطعه و تکه تکه می کنیم و حساب همه را می رسیم.
اول نتیجه این بود و پیغمبر هم این نظر را تأیید کردند. حمزه آنجا بلند شد و مخالفت کرد: «یا رسول الله!
آبروی ما را می ببری! می گویند اینها مثل چه (من دیگر تعبیر می کنم: مثل بز) رفته اند در خانه هایشان!
ما مرد جنگ و میدان و صحرا هستیم. در بیابان با اینها مصاف می کنیم. چه [حرفی است که] برویم
در مدینه از پشت بام سنگ بز نیم!»³² ...
دمحمل آ و دمحم ی لعل صد مهللا

1. 159 هجری (3) نارمعل آ

229: ص 9، ج 9، ی سانشما

«نکتروشم لهنا اب روما رد و»

2. 211 - 209 ص 1، ج 1، ی زاغلا .

3 (ق قحم). تسه هدش طبض دعب ب ت مسق نیا زا ت وصد .